#156
גליון לשבת קודש
פרשת תולדות

נעם שבת

מוסר, לקח וגעגועים לדמותו של הגאון הצדיק הרב יואב אליצור זצ"ל

הרב שלמה ארלנגר

נועם הנשמות

אני יושב וכותב, מוחק ושוב כותב...

מתלבט... האם אפשר וראוי להעלות בעלון שבת קודש, מילים של כאב, של אבל וצער?

ואז, האצבעות מדלגות מאליהן על המקלדת, שום כח שבעולם לא יכול לעצור את הצורך העז **להזכיר ולהתחזק** מדמותו של מורי ורבי הגאון הצדיק **הרב יואב אליצור זצ"ל.**

כמה קשה וכמה כואב לכתוב על הרב אליצור - **זי-צ"-ל...**

תושבי רכסים מתהלכים ברחובות יום, יומיים ושלושה ימים אחרי פטירתו של הרב והראשים שפופים, העצבות והאבל ניכרים על פני כולם. יש באוויר תחושת אובדן וצער **של ציבור שלם**... בכי וגעגוע שכבר כמעט שבוע לא עוזב כל כך **הרבה** אנשים...

***

במשך שנים חשבתי שהרב אליצור הוא הרב הפרטי שלי... אמנם ידעתי שיש לו כולל, שיעורי תורה ועוד, אבל לא שיערתי בנפשי כמה אנשים הצטרפו למעגל השכול עם פטירתו של האי גברא רבא. לפתע פתאום, החלו להתאסף אחר מיטתו עוד ועוד תלמידים כבנים כואבים ודואבים. כולם, אבל כולם הרגישו **כבנים יחידים.** זו התחושה שהוא נתן, בראונות נדירה בהבנת נפש תלמידיו.

וכעת, אחרי מות קדושים- התמונה מתבררת. **אבידנו אדם ע-נ-ק שבענקים,** שידע לתת לכל אחד תחושה שהוא כל עולמו, להתמסר לצרכיהו הרוחניים והיכן שצריך הגשמיים והנפשיים. כמה בתים ברכסים ומחוצה לה אבדו להם **אבא, רב ומורה דרך!**

***

אין כמעט מי שלא מרגיש **חלק** מהסיפור הזה, הסיפור שנקרא הרב יואב אליצור זצ"ל, סיפור חיים של יהודי ענק שהשפיע מגדולתו על כל סובביו.

בחמש עשרה השנים האחרונות, זכיתי לשבת צמוד לרב אליצור בתפילות שבת ב'מאורות'. אני מנסה לשחזר ולמצוא אנקדוטות מעניינות, איזו אמירה מיוחדת או מעשה פלאי, **אבל לא...** ככל שאני מחדד את זכרוני, אני מגלה שמעולם לא ניהלנו שיחה במקום המשותף שלנו. ישבתי לידו ולא העזתי לדבר איתו על משהו שהוא לא שאלה הלכתית או תורנית. לא כי הוא לא היה נחמד... להיפך, הרב אליצור היה היהודי הכי חם, נעים, שמח ומקרב שיש, אבל יחד עם זאת האדם הכי רציני שאני מכיר. תמיד הוא היה דרוך וממוקד, כשלנגד עיניו מטרה אחת- **עבודת השם!** "מה הקב"ה רוצה ממני עכשיו?" לא ראינו אותו אף לא פעם אחת כשהוא יושב בטל, חולם או מפטפט, **תמיד הוא היה ב'עבודה'.** תמיד שפתותיו נעות, תפילה, עבודה, מוסר. אין רגע שהוא לא עבד את השם. ישבתי לידו ופחדתי -לא ממנו **-מהמעמד.** יכולנו להיות סביבו להתפלל ביקול, לחלום, לקום ולשבת, סנטימטרים ממנו ואף פעם זה לא השפיע עליו, הוא לא הרגיש את זה, הוא היה שקוע כולו בעבודת התפילה, בוער באהבת ה', ברשפי אש שלהבתיה, אשר מים רבים לא יוכלו לכבותה. לכולנו הייתה תחושה תמידית **שהוא 'לא איתנו'...** הוא בעולמות אחרים, גבוה מעל גבוה...

מאות תפילות ישבתי לידו, אני לא זוכר פעם אחת שהוא אמר 'ויכולו' בערבית של שבת עם החזן, הוא האריך בתפילה וכך אמר בנעימות, מילה במילה, תמיד, ללא מצבי רוח משתנים. גם כשהיה חלוש במחלתו האחרונה, התפילה הייתה אותה תפילה... הוא היה לוקח איתו את הסידור לעושה שלום'... כי מתפללים על בניין בית המקדש, גם את זה צריך להתפלל מילה במילה... **ככה, שנים על גבי שנים.**

***

הענווה שלו הייתה לשם ולמופת, סיפר לי הרב סוקולובסקי שליט"א שהרב זצ"ל, היה מקבל בכל שנה עלייה ביום הראשון של ראש השנה ושנה אחת נוצר אילוץ ונתנו למישהו אחר את העלייה המיוחדת לרב אליצור, הרב סוקולובסקי הגיע להתנצל על כך שלא נתן לו את העלייה הקבועה והרב אליצור היה נראה המום ואפילו "פגוע", הוא אמר לו "נראה לך שזה מי שמעניין אותי בראש השנה, עלייה כזו או אחרת, כן קיבלתי אותו לא, כיבדו אותי או לא?" **הוא לא היה שם...** הוא בא

שביבי אמונה
הרב אהרון בייפוס

זכינו השבוע בס"ד ל**הלל!**

יש משמעות מיוחדת לביטוי **להלל,** בתוך כל ביטויי השבח, שכן בצד השלילה, אומר דוד המלך [תהילים ע"ה ה'] "אמרתי להוללים אל תהלו". הוללות, באה לבטא, יציאה מהמסגרת! להתפרע...

ומרובה מידה טובה. אף המהלל, פורץ את גבולותיו, הוא נלהב בתשבחותיו! "..ואיש כפי מהללו". ההתלהבות של האדם, מבטאת את מידת המשתייכותו לעניין. ובשל כך, ניתן לשייך אותו למעלה זו או אחרת, לפי מידת התלהבותו.

"אל **יתהלל** חכם בחכמתו-גיבור בגבורתו-עשיר בעושרו", מזהיר אותנו הנביא. ומייד מציע: **"כי אם בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי"!!**להתחבר ולהלל בה' ובאמונתו!

אמירת ההלל שוברת מוסכמות. ומלהיבה את אומרו על ה' ועל חסדיו. "תהילה לכל חסידיו."

באמת לא הרגיש ובאמת זה לא עניין אותו. הוא היה דבוק בהשם יתברך, בשליחות שלו שנעשתה בתמימות, ברציפות ללא הפסק ובלי ששום דבר יסיט אותו מהמשימה.

***

כשלמדתי אצלו **בכולל,** זכיתי ללמוד איתו בחברותא. הוא ראש הכולל ואני אברך צעיר והתחושה הייתה כאילו זו חברותא של שני אברכים בני אותו הגיל. **הוא לא הסכים לקבל שום גינוני כבוד,** במיוחד ראינו אותו מתעקש לרוץ ולהביא כל ספר שנצרך לעיין בו תוך כדי הלימוד. לא פעם אמרתי לו "הרב, אני אביא, לא נעים שהרב טורח" את סוף המשפט אמרתי לעצמי... הוא כבר היה ליד הספרייה, מוציא את הספר הנצרך.

איזו **סבלנות** הייתה לו, כשהיה צריך להסביר לפעמים שוב ושוב לאברכים את הראשונים והאחרונים על הסוגיא, לכל אחד במתינות ובהבירות ולפעמים, רגע אחרי שסיים להסביר לאברך מהלך מסוים בעומק הסוגיא, הגיע אברך אחר ושאל באותו עניין **ושוב הוא התחיל מההתחלה,** כאילו זאת הפעם הראשונה זה האברך היחיד בכולל...

למרות הרצינות התהומית שלו, כשזה הגיע לשעשועי התורה, שם הוא במרץ נעורים הפליא את סברותיו. בקול עצום ובאושר עילאי. **היה היה מעורר את כולנו...** "אם הינו בני אדם מרגישים את מתיקות התורה, היו משתגעים ומתלהבים אחריה", **הוא היה מרגיש, הוא היה מתלהט אחריה, פשוטו כמשמעו.**

סיפר בנו ר' ישעיהו ש"אבא היה חוזר לפעמים ב- 12 בלילה, אחרי יום של עמל בלימוד תורה והרבצת תורה. היה מתיישב בסלון ופותח את הגמרא ואומר "צריך ללמוד משהו", שאלנו אותו: "אבא, כל היום למדת ומסרת שיעורים, מה הכוונה צריך ללמוד משהו?" והוא ענה: "אי אפשר להישאר באותו המקום... עד עכשיו מסרתי שיעורים, לימדתי אברכים, **אבל מה עם ה'התקדם'?"...** הוא תבע מעצמו כל הזמן להתקדם ולהתקדם, **לא לעצור לרגע...**

בנו ר' אליהו הוסיף שהוא זוכר כילד ש"אבא היה יושב בלילה ללמוד וכדי להישאר ערני, הוא היה שם מתחת לשולחן קערת **מים קרים** ומכניס לתוכה את הרגליים", איפה יש עמל התורה שכזה בדורנו. **צריכים לדעת מה הפסדנו...**

***

השיחות שלו היו לשם דבר, הוא היה מתאר את הבלי העולם הזה באופן שהוציא לך את החשק להיות קשור איכשהו לעולם הגשמי . הוא היה מומחה לעשות **'ליצנותא דעבודה זרה'.** הוא כל כך בז לעולם הזה, הוא ידע טוב טוב מה זה לעזוב את הבלי העולם ולהידבק בדרך התורה ומתוך היותו מחובר כל כך לחיי הרוח, הוא יכול היה להדביק ולהלהיט את כל הסובבים אותו ללכת בדרך זו.

***

כל פעם ראו אותו **ממלמל,** לפני שאוכל, לפני שנכנס לישן צהריים, וכך כמעט לפני כל פעולה שהוא עשה... ממלמל... מה הוא אמר? "אני נכנס לישון, כדי שיהיה לי כח ללמוד". "אני שותה, כדי שיהיה לי כח לעבוד את השם". "אני לוקח טרמפ ומקיים מצוות השם - חסד" וכן על זה הדרך. הוא חי עבודת השם ונשם עבודת השם, **בשוכבו, בקומו ובלכתו...**

***

בהיותי אברך צעיר ממש, ביקשו ממני לדבר באיזו מדרשה בנהריה, הייתי לחוץ, מעולם לא מסרתי שיעור תורה לאוכלוסייה כזו. הגעתי לרב אליצור **לבקש עזרה...** הוא ישב והדריך אותי איך לדבר ומה לומר, הוא הוציא את הכתבים שלו ונתן לי חומר מסודר. חששתי לקחת את הדפים -כתב ידו- אבל הוא לא הבין מה אני רוצה ממנו, משהו שלו בעולם הזה? "קח, **זיכוי הרבים!** תפיס- תחזיר". הוא כל הזמן העניק ונתן לאחרים. את הדברים שהוא אמר לי אז אני לא אשכח לעולם כי הוא תיאר בפניי כל כך בהתלהבות סיפור עם מסר על חיזי שנקראת **הבונה-** שזו הולכת לנהר בכדי לשתות ונהנהגה שחוזרת **רק באותה הדרך שהיא הלכה,** כלום לא יזיז אותה מדרכה. באותה הדרך שהיא הלכה, **משם ורק משם** היא תחזור!

ומנגיעים הצייתים שרוצים לצוד אותה ולמכור את פרוותה היקרה ומנחים מצודות בתוואי הדרך בו היא הלכה **בהלוך,** ביודעם כי **משם היא תחזור** ותיפול לרשת... ו'הבונה'- החיה הזו -מגיעה לידי הרשת ומבינה שהנה, היא עומדת להיתפס ולמות... היא מייללת, היא מרגישה את הסוף, היא יכולה לשנות את הדרך, קצת ימינה קצת שמאלה ולהינצל, אבל "היא לא יכולה" כי הרי היא "חייבת" לחזור בדרך שממנו היא הגיעה וכך, מתוך בכי **היא נופלת במוצע לרשת ונישודה** - החיים שלה נגמרים...

למה? תשני מסלול!

לא! אני רוצה להישאר בדרך הזו... אני לא רוצה להתאמץ, ככה אני... זו הדרך שלי"...

ואז הרב זצ"ל הרים מעט את קולו, "אנשים רואים שהדרך שלהם מובילה אותם שאול תחתיה, הדרך שלהם הורגת אותם, היא לא טובה. **"תשנה מסלול, קצת מאמץ, תינצל"...** אבל לא! אנשים ממשיכים ללכת בדרך שהם יודעים שהיא תהרוג אותם, אבל לשנות מסלול... לא"! הוא הרים את העיניים, הסתכל עליי וחייך, "כמה אפשר בקלות להינצל, קצת לזוז מההרגלים, קצת להשתנות".

באיזו מתיקות הוא היה מרביץ מוסר... כולם קיבלו ממנו! לא יכולת לצאת משיחה שלו, כמו שנכנסת...

הוא חי את המוסר, הוא היה מדבר את מה שהוא בעצמו עושה. הוא לא היה 'מרצה', הוא היה **משפיע!** הוא השפיע, כי הוא היה בעצמו כזה **וניכרו דברי אמת.**

***

כמה **חסד** שהוא עשה... הוא ראה והרגיש את הצרכים של הכלל, המון משפחות נבנו והמון בתים ניצלו בזכותו. כשהיה צריך הוא היה עולה על הרכב ונוסע **שעות** כדי להציל בית מפירוק, כדי לעזור ליהודי במצוקה. בכל שבוע הוא היה מגיע לחנות הירקות של משפחת כספי ובעצמו אוסף ירקות, מכין ארגזים ומשלם עליהם ומבקש מאדון כספי לשלוח את הארגזים למשפחות מסוימות שנזקקו לזה. משפחות שהשבוע אולי יבינו מי היה האלמוני מאחורי המשלוחים הללו...

המשך בעמ' הבא >

מבי דינא

קביעת ירושה על פי בדיקת דנ"א | הרב אסף אשכול

שאלה

מעשה שהיה: בפני בית הדין הופיעו בניו של אדם אמיד שנפטר, וביקשו צו ירושה על נכסיו. במקובל, פורסמה הודעה בעיתונות המזמינה כל מי שיש לו התנגדות למתן הצו להשמיע את טענותיו. והנה הופיע אדם בלתי מוכר, וטען כי אף הוא בנו של המנוח. לדבריו, בצעירותו הכיר המנוח את אמו, והיא הרתה לו. עוד בטרם לידתו נפרדו השניים, והוסכם ביניהם שהילד לא ידע את זהות אביו. לאחר לידתו נישאה אמו לאדם אחר, שגידלו כבנו לכל דבר. רק לאחרונה, משנודע לאמו על פטירת המנוח, גילתה לו את זהות אביו הביולוגי. עתה הוא תובע את חלקו בירושה, ומבקש לערוך בדיקת דנ"א שתוכיח את אבהותו של המנוח. ואולם הבנים האחרים מתנגדים, וטוענים שאין להוציא ממון מיורשים המוחזקים בכנוי של המנוח על סמך בדיקה מדעית. האם ניתן לקבוע אבהות וזכות ירושה על פי בדיקת דנ"א, או שמא אין בכוחם של ממצאים גנטיים להוציא ממון מן המוחזק?

תשובה

|| א. שלוש דרכים לקביעת אבהות

מצינו שלוש דרכים שבהן קובעת ההלכה אבהות:

רוב. בגמרא (חולין יא ע"ב) הוכיחו שהולכים אחר הרוב מדין מכה אביו: "ודילמא לאו אביו הוא? אלא... רוב בעילות אחר הבעל". האבהות נקבעת מכוח דרכו של עולם, בלא עדות על מעשה ההולדה.

חזקה. "כל היורשין יורשין בחזקה" (רמב"ם נחלות ד, ז): די בעדים שהעידו שזה מוחזק כבנו של פלוני, אף שאינם יודעים את אמיתת היחוס.

הכרת האב. מן הכתוב "יכיר" למדו שהאב נאמן לומר "זה בני" (בבא בתרא קלד ע"ב), ולדעת רבי יהודה אף לפסול את בנו כבן גרושה (שם קכז ע"ב; רמב"ם איסורי ביאה טו, יח–יט).

בנידוננו אין אף אחת מהן: המנוח לא היה נשוי לאם, ולכן אין כאן רוב; התובע לא הוחזק מעולם כבנו; והאב נפטר בלא שהכיר בו. אדרבה, התובע גדל כבנו של בעל אמו. חזקה זו חלשה, שהרי האם נישאה רק אחרי הלידה, אך גם היא אינה מסייעת לתובע. ודברי האם אינם עדות, שהרי היא קרובה ונוגעת בדבר.

ואם תוכח האבהות, אין מניעה לירושה, שהרי "בנו מכל מקום" (יבמות כב ע"ב), והבן יורש את אביו גם בלא נישואי הורין. נמצא שכל השאלה היא אם יש בבדיקה לבדה כדי להוכיח את האבהות.

|| ב. האם הבדיקה היא רוב?

בממון אין הולכים אחר הרוב, כשמואל, במי שמכר שור ונמצא נגחן (בבבא קמא מו ע"א–ע"ב; בבא בתרא צב ע"א–ע"ב). לכאורה הוא הדין בבדיקת דנ"א: אין בה ודאות מוחלטת, אלא הסתברות.

אלא שבתוספות (סנהדרין ג ע"ב, ד"ה דיני ממונות) חילקו בין רוב הקונים לחרישה לבין רוב הנובע מטבע הדברים, כרוב נשים יולדות לתשעה. ובשב שמעתתא (ד, ז), על פי הריטב"א (קידושין נ ע"ב), ביאר: רוב התלוי ברצון בני אדם אינו מברר כלום על אדם זה, שהרי הוא יכול לנהוג כמיעוט; אבל רוב שהוא "בחיוב ובטבע" מברר את המציאות. ובדיקה דנ"א מבוססת על חוקי התורשה, ולא על מנהג בני אדם.

ואולם לדעת התוספות בבבא קמא (כז ע"ב, ד"ה קס"ל) אין הולכים בממון אחר הרוב מפני שחזקת הממון עומדת כנגדו, ונטעם זה שייך בכל רוב. נמצא שדרך הרוב אינה מכריעה.

|| ג. רוב או סימן מובהק?

רוב מלמד כיצד הדברים בדרך כלל. סימן מובהק מזהה את הדבר המסוים שלפנינו (בבבא מציעא כז ע"א–ע"ב). וסימן מובהק ביותר, שאין מצוי כמותו באחרים, מועיל גם התורה אף להתיר עגונה (בית יוסף אבן העזר יז).

ונראה שבדיקת דנ"א היא סימן מובהק במובן המדויק. כשהבדיקה שוללת אבהות, השלילה כמעט ודאית. כשהיא מאשרת אבהות, משמעות הדבר שהצירוף הגנטי של התובע נדיר ביותר באוכלוסייה. וזו בדיוק הגדרת סימן מובהק: "שאין מצוי כמותו באחרים".

ואין לטעון שסימן מובהק הוא דבר הנראה לעין, ואילו הבדיקה היא סטטיסטיקה. גם סימן מובהק כוחו בכך שהוא נדיר, והעין אינה אלא הכלי שבו מבחינים בו.

ומכאן גם גבול הבדיקה. נדירות הצירוף נמדדת ביחס לאדם אקראי מן האוכלוסייה. אם אבה האחר האפשרי הוא קרוב של המנוח, כגון אחין, כוח ההבחנה פוחת מאוד. וכבר אמרו שסימן המצוי בבני משפחה אחת אינו מובהק.

נמצא שאין לשאול אם הבדיקה היא רוב או סימן, שכן היא סימן מובהק. השאלה היא כוחו של סימן מובהק בממון.

|| ד. סימן מובהק בממון: מחלוקת הש"ך והקצות

בשו"ע (חו"מ רצז, א) נדון מי שטוען שהקדיד חפץ אצל חברו, ונותן בו סימנים. הש"ך שם קבע שסימן מובהק הוא כעדים, ולכן הנפקד אינו נאמן לטעון שהחזיר את הפיקדון וזה חפץ אחר, אפילו במיגו.

הקצות (רצז, א; רנט, ב) חלק. לשיטתו סימנים אינם אלא מדין רוב, ובממון אין הולכים אחר הרוב. והביא ראיה מהריטב"א (כתובות פה ע"ב): אין מוציאים ממון בסימנים בלבד, אלא כשיש ראיה לעצם ההפקדה, והסימנים באים רק לזהות את החפץ שהופקד. גם הנתיבות (רצז, א) הבחין בין זיהוי החפץ לבין הוצאת ממון מכוח הסימנים לבדם.

מכאן העיקר: גם לדעת הקצות, הסימן מועיל לזהות בתוך תביעה שכבר הוכחה. מה שאין בכוחו הוא ליצור את התביעה מעיקרה.

|| ה. סימנים בירושה

הרמב"ם (נחלות ז, ד) כתב שהרוג אלה הכירו את פניו, אך זיהוהו בסימנים מובהקים שבגופו, יורשיו יורדים לנחלתו, אף שאין מתירים בכך את אשתו להינשא. שכן לא החמירו אלא באיסור, ובממון די בכך. לעניין ירושה זה אפילו בסימנים מובהקים פחות.

ובספר חסידים (רלב) מובא מעשה הלך למדינת הים עם עבדו, ואשתו הייתה מעוברת. לאחר מותו החזיר העבד בנכסיו ונטען שהוא בנו. כשגדל הבן ותבע את ירושתו, הכריע רב סעדיה גאון על פי בדיקה גופנית, והוציא את הנכסים מיד העבד המוחזק. הבדיקה עצמה אינה מוכרת כיום כמהימנה, אף היסוד ברור: בירור גופני מוציא ממון מן המוחזק.

ואין להביא ראיה ממעשה רבי בנאה (בבבא בתרא נח ע"א), שהכריע על פי התנהגות הבנים, שהרי שם לא הוכרעה אבהות אלא אומדן דעת האב (רשב"ם).

אך יש להתבונן: בשני המקורות, עיקר הזכות היה ידוע. ברמב"ם זהות היורשים ידועה, והסימנים רק מזהים את המת. ובמעשה רב סעדיה ידוע היה שלמת יש בן, שהרי אשתו הייתה מעוברת, ונשאר רק לברר מי מן הנשיים הוא. זהו בדיוק מה שכתב הריטב"א: סימן המזהה בתוך מסגרת מוכחת. ואילו בנידוננו אין שום ראיה, מלבד הבדיקה, שהיא למעלה מן.

|| ו. בדיקה ישירה ובדיקה באמצעות האחים

בדיקה מול הד"א של המנוח עצמו בוחנת במישרין את הקשר שבין האב לבנו. אבל כשהמנוח נפטר והבדיקה נעשית מול בניו היתומים, היא בוחנת רק קרבה של אחים, וממנה מסיקים על האב. גם בדיקה כזו יכולה להגיע לדרגת סימן מובהק, אך יש לבחון כל בדיקה לגופה. בפרט, כשמוזנח Y משותף מצוי בכל הקרובים בקו האבהי, ואינו מוכיח כלל שנולדו לאותו אב.

|| ז. פוסקי זמננו

משנת 2000 ואילך, הרב אליצור כבר הבריא והוא איתנו, אבל "**דודי יָרַד לְגַנּוֹ... לִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים**". השבוע הבנו שהגזירה נחתמה!

הטלפון ביום ראשון בבוקר- "הרב אליצור נ-פ-ט-ר". זה היה הטלפון הכי עצוב שקיבלתי מעודי, איך? **איך נפלו גיבורים?** איך נמשיך בלי הדמות הזו, איך יריאה הספסל שלנו בשבת הקרובה ללא הרב אליצור? איך קהילת 'מאורות' תתקיים ללא ה'חתן תורה' שלה?זאת השאלה הזו, מתברר, שואלים את עצמם בימים אלו מאות אנשים , מרכסים, מנשר, מיקנקים... מהשיעור הזה והתלמידים הללו, בנות הסמינר ברכסים, בוגרי הסמינרים של ערכים ועוד ועוד. **מי ייתן לנו תנחומו!**

***

כל כך הרבה אנשים אבלים, אבל הרב בעצמו גם בתקופת המחלה הקשה, **היה שליו ובטוח.** לפני שהוא נכנס לניתוח, שאלה אותו מבתו...

הרבנית שדהו, הרב אליצור כבר הבריא והוא איתנו, אבל "**דודי יָרַד לְגַנּוֹ... לִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים**". השבוע הבנו שהגזירה נחתמה!

הטלפון ביום ראשון בבוקר- "הרב אליצור נ-פ-ט-ר". זה היה הטלפון הכי עצוב שקיבלתי מעודי, איך? **איך נפלו גיבורים?** איך נמשיך בלי הדמות הזו, איך יריאה הספסל שלנו בשבת הקרובה ללא הרב אליצור? איך קהילת 'מאורות' תתקיים ללא ה'חתן תורה' שלה?זאת השאלה הזו, מתברר, שואלים את עצמם בימים אלו מאות אנשים , מרכסים, מנשר, מיקנקים... מהשיעור הזה והתלמידים הללו, בנות הסמינר ברכסים, בוגרי הסמינרים של ערכים ועוד ועוד. **מי ייתן לנו תנחומו!**

***

כל כך הרבה אנשים אבלים, אבל הרב בעצמו גם בתקופת המחלה הקשה, **היה שליו ובטוח.** לפני שהוא נכנס לניתוח, שאלה אותו

< המשך מעמ' קודם

***

בשמחת תורה האחרון, אחרי שהתאושש מהניתוח המורכב, שמחנו והתרגשנו שהוא חזר לבית הכנסת, ואפילו מסר שיחה לפני מעריב. רגע לפני שהוא סיים את השיחה, הוא ביקש לעורר את הציבור ואמר "**אנני עד לפני מספר שבועות חייתי רגיל, לא ידעתי אפילו שיש לי לבלב...** ויום אחד הלכתי לבדיקה ולמחרת כבר נכנסתי לניתוח - תוך שנייה החיים נעצרו, תוך רגע הכל השתנה. מי היה מאמין. 'שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם, **אי אפשר להתקיים".** אנחנו **אומרים** את זה בלי להתבונן במילים, אבל כל אחד מאיתנו סותם אינו קוף מורכב כל כך שאם הקב"ה רוצה- ברגע! החיים שלו משתנים ונעצרים, בשניה. **כמה צריך להודות על מה שיש, כמה צריך להתפלל".**

לאחר השיחה, כל המתפללים קמו ושרו 'יודו ל-ה' חסדו'. שמחנו בנס העצום, לאחר שהוא היה במצב סכנה והנה הוא כאן עומד

העמדת הארות בהגהות ובקורת בונה מתקבלת בברכה במייל: assafe@rbc.gov.il

לרפואת
יוסף משה בן אורה
במנחש"י

להערות והארות:
Echsof0@gmail.com
054-8468706

בשביל הרמח"ל
אובייקטיביות - נקיות הדעת
הרב משה נינצ'ינסקי

הפירוש המילוני למילה **"אובייקטיבי"** - ענייני, בלי משוא פנים, בלתי תלוי, לא משוחד.

אובייקטיביות חשובה משום שהיא מאפשרת לנו לבחון את המציאות ולפעול מתוך נאמנות לאמת ולצדק. אך אין זו יכולת פשוטה או מובנת מאליה. האדם אינו פוגש את המציאות כשהוא נקי מכל עמדה. הוא מביא עמו מחשבות, רגשות, רצונות, פחדים, ניסיון קודם וציפיות, ואלה משפיעים על מה שהוא שם לב אליו, על המשמעות שהוא מעניק למה שקרה ועל המסקנות שהוא מסיק.

לעיתים הפער בין העובדות לבין הסיפור שאנחנו מספרים לעצמנו עליהן קטן וקשה להבחנה. אדם שחברו לא ענה לו לשלום עשוי לחשוב: "הוא מזלזל בי". ייתכן שכך הדבר, אך ייתכן שהחבר הזה טרוד ולא הבחין בו. כשהפרשנות הראשונה מתקבעת, היא משפיעה על הרגש, על התגובה ועל הקשר בין השניים. הנרטיב שלנו אינו רק תיאור של החיים, הוא נעשה עדשה שדרכה אנו חווים אותם ומגיבים אליהם.

כך גם בהחלטות שאנו מקבלים. אם נחליט מתוך עלבון, חשש, רצון להצדיק את עצמנו או נאמנות לאדם מסוים, אנו עלולים להחמיץ מידע חשוב ולפעול באופן שאינו הוגן או מועיל. ככל שנבחן את העובדות, נזהה את הנגיעות האישיות ונאפשר גם להסברים אחרים להישמע, כך נוכל לפרש את המציאות נכוחה ולקבל החלטות שקולות וטובות יותר.

למרות החשיבות הגדולה של השאיפה לאובייקטיביות, האדם, בשל מגבלותיו האנושיות, מתקשה לעיתים לראות את הדברים ללא משוא פנים. פעמים רבות הוא פועל באופן סובייקטיבי, מתוך תשפעת מחשבות, רגשות, יצרים ותחושות, ולא מתוך בחינה מספקת של העובדות. הרמח"ל (מס"י פ"י) מתאר כיצד נגיעה פנימית עלולה להשפיע אפילו על שיקול הדעת **"... להורות הַהֵר בְּדָבָר, שֶׁכַּאֲשֶׁר נִתְקַר עָלָיו בְּאֱמֶת נִמְצָא שֶׁלֹּא הָיָה הַהֵר הַהוּא נִרְאֶה לוֹ אֶלָּא מִפְּנֵי הֱיוֹת הַלֵּב עַדַיִן נָגוּעַ קְצָת מִן הַתַּאֲוָה..."**. הוראות ההיתר משפיעות על אופן ההסתכלות וראיית המציאות כי רק אדם **"...אֲשֶׁר טֶהֵר מִזֶּה הִנָּגַע לְגַמְרֵי וְנָקִי מִכָּל רֶשֶׁם רַע שֶׁמַּאֲרַת הַתַּאֲוָה אֲחֲרֶיהָ, הִנֵּה רְאִיָתוֹ תִּהְיֶה בְּרוּרָה לְגַמְרֵי וְהַבְחָנָתוֹ זַכָּה וְלֹא תֵּטֶהוּ הַחֶמְדָּה לְשׁוֹם דָּבָר..."** (שם).

להלן טבלה הממחישה את השפעת חוסר האובייקטיביות על ראיית המציאות בהקשר של מערכות יחסים בין אישיות באופן הבא:

הוא	אני
הוא עקשן	אני עומד על עקרונותיי
הוא חסר רגישות	אני אומר את הדברים בצורה ישירה
הוא נעלב מכל דבר	אני רגיש למה שקורה סביבי
הוא תקוע בדעה שלו	אני לא מוותר בקלות

בשל העובדה שסובייקטיביות משפיעה על הפילטרים דרכם האדם רואה את המציאות, ניתן להסיק שאדם שהצליח לטהר את עצמו מרשמי התאווה והחמדה (מסובייקטיביות): **"...רְאִיָתוֹ תִּהְיֶה בְּרוּרָה לְגַמְרֵי וְהַבְחָנָתוֹ זַכָּה וְלֹא תֵּטֶהוּ הַחֶמְדָּה לְשׁוֹם דָּבָר..."** (שם).

אנשים שזכו להגיע לרמת אובייקטיביות כזו יקראו בלשון חז"ל: **"נקיי הַדַּעַת"** (סנהדרין כ"ג.) שמשמעו על פי הסבר הרמח"ל: **"...מִי שֶׁכְּבָר נִטְהַר לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֵין הֶרֶע עוֹשֶׂה לוֹ שׁוּם רֶשֶׁם, וְכָל מַעֲשָׂיו הֵם בְּטָהֳרָה רַבָּה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶם אֲפִלּוּ נִדְנוּד דָּבָר רָע..."**.

לאחר שעמדנו על חשיבותה של נקיות הדעת ועל הקושי האנושי לראות את המציאות ללא נגיעות אישיות, עולה השאלה כיצד נוכל לפתח את המידה הזאת בחיי היום־יום.

דומה שאחד הצעדים הראשונים הוא ללמוד להטיל ספק מסוים בפרשנות הראשונית שלנו. לא בכל פעם שאנחנו משוכנעים בצדקתנו אנחנו בהכרח צודקים, ולא כל מחשבה שעולה בדעתנו משקפת את המציאות כפי שהיא.

לשם כך נוכל לאמץ שתי שאלות פשוטות:

1. מה אני יודע בוודאות ומה אני רק מניח?

לעיתים קרובות אנו מערבבים בין עובדה לבין פרשנות. חשוב שנלמד לזהות מה התרחש בפועל ומהי המשמעות שאנחנו העניקנו לאירוע.

2. אילו לא הייתי מעורב בעניין, האם הייתי מגיע לאותה מסקנה?

כאשר אנו מתבוננים במצב מבחוץ, ללא העלבון, החשש או האינטרס האישי, לעיתים אנו מגלים שהדברים נראים אחרת לחלוטין.

בכל פעם שנצליח להפריד בין העובדות לבין הפרשנות, לבחון את הנגיעות האישיות ולהקשיב בכנות לאפשרות נוספת, נתקדם צעד נוסף בדרך לנקיות הדעת. שהרי תכליתה של נקיות הדעת אינה להיות צודקים יותר, אלא להיות קרובים יותר לאמת. יחד עם זאת נזכור, שרמתו הרוחנית והנפשית של האדם משפיעה על צמצום ההשפעות של הנגיעות האישיות על האדם והאופן כיצד הוא רואה את המציאות וכמובן שכל שמתקדם האדם במסילת הישרים דעתו מתנקה ושיקול דעתו יותר תואם לאמת. **"אֲחַר שֶׁיִּתְגַּבֵּר הָאָדָם הֶרֶגֶל גָּדוֹל בְּהֵירוּת הַזֶּה עַד שֶׁיִּזְקֹק נְקָיוֹן רִאשׁוֹן מִן הַחֲשָׁאִים הַמְסֻרְסָמִים, וְיִרְגִּיל עַצְמוֹ בָּעֲבוֹדָה וּבְזְרִיזוּתָהּ, וְתִגְבַּר בּוֹ הָאַהֲבָה אֶל בּוֹרְאוֹ וְהַחֲמְדָּה אֵלָיו, הִנֵּה כֹּחַ הַהֶרְגֵּל הַזֶּה יְרַחֵיק אוֹתוֹ מֵעֲנְיְנֵי הַחֹמֶר וְיַדְבִּיק דַּעְתּוֹ אֶל הַשְׂלֵמוּת הַנַּפְשִׁיִּי עַד שֶׁסּוֹף סוֹף יוּכַל לְהַגִּיעַ אֶל הַנְּקָיוֹן הַשָּׁלֵם, שֶׁכְּבָר יִכְבֶּה אֵשׁ הַתַּאֲוָה הַגּוּפָנִית מִלִּבּוֹ בְּהִתְגַּבֵּר בּוֹ הַחֶמְדָּה הָאֱלֹהִית, וְאֵז תִּשְׂאֵר רְאִיָתוֹ זַכָּה וּבָרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא יִכָּתֵה וְלֹא יִשְׁגֶּה חֹשֶׁךְ חֲמְרִיּוּתוֹ, וְנִזְקָה בְּמַעֲשָׂיו מִכָּל וָכָל..."** (שם).

להערות, שאלות, ויעוץ: Moshe.nen@gmail.com

בשביל שושנה זו
אילנא רברבא
(אחר מיטתו של הגר"י אליצור)
ה' דב סוקולובסקי

אוי לנו כי חטאנו: אמר רבי ברכיה, משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו פרדס ומסרו לבנו, כל זמן שהיה בנו עושה רצונו היה המלך רואה איזה נטיעה יפה בעולם ושותלה בפרדס של בנו, וכל זמן שלא היה בנו עושה רצונו, ראה איזה נטיעה יפה ומשובחת בפרדס והיה עוקרה. כך המלך, זה הקב"ה. הפרדס זה העולם, וי"א אלו ישראל כל זמן שהם עושים רצונו של הקב"ה, רואה איזה צדיק באומות העולם כגון יתרו, רחב, רות, וכגון אנשנוינום מביאו ומדבקו בישראל. וכל זמן שאין עושין רצונו, רואה איזה צדיק יש בישראל ומסלקו מהם (מדר' קהלת פ' ה')

צלא דמהימנותא: ידוע כבר מה שפרסמו קופות הצדקה למיניהן, וכן הגרצמ"ז, ועוד, בשם החת"ס שר"ח כסלו הוא כיוה"כ. אך פחות מפורסם הוא ההמשך, שד' כסלו הוא כחג הסוכות, וע"כ ראוי בשב"ק זה לשאוב לתוכנו קדושת היום ולדעת שאנו בצלא דמהימנותא.

ובפרט שבפרשתנו מובא ברכות יצחק ליעקב, וכידוע ליודעים, ומי שאינו מהם יעיין גא ויסתכל בזוהר שאומרים לפני התקיעות, שהברכות שנתן יצחק ליעקב אחרי שאכל מצידו הן כנגד הברכות והשפע שמקבלים ישראל אחרי התפילות והתקיעות בר"ה, ואחרי כן בורח יעקב לבתי כנסיות וחוזר בתשובה וה' מכפר לו, ואז "ויעקב נסע סכתה" לשמוח עם הקב"ה.

ואמנם שמחתנו נהפכה לתוגה מרה בפטירת הגר"י אליצור זצ"ל, אך נחמה פורתא היא ביודענו שמקומו בצלא דמהימנותא בחופתו שבנה כל ימיו בעמלו הטהור בתורה תפילה ומצוות.

זכר צדיק לברכה.

"הוא" היה אומר: ווארט שאמר זצ"ל לבנות הסמינר בפ' תולדות אשתקד.

כל החיים אנו בוחרים בין עיקר לטפל. בכל מקום יש עיקר וטפל. הפרוזדור טפל להיכל העיקר. חז"ל אמרו התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין, צריך את הפרוזדור, אבל בל נשכח שהפרוזדור הוא רק מעבר. ורבים מתבלבלים.

בפרשתנו: "ויתרוצצו הבנים בקרבה" ואז"ל שהם רבו ביניהם, ומבארים שמריבתם היתה על עיקר וטפל, זה רוצה עוה"ז וזה רוצה עוה"ב, ואחרי הלידה עשו רוצה מהאדום האדום הזה, ויעקב רוצה את הברכה - רוחניות, עשו אומר "הנה אנכי הולך למות" הוא לא רוצה בכורה. הוא היה עוה"ז. הוא אומר שהוא עוד מעט מת וכך צצאצאיו חיים עד היום "אכול ושתה כי מחר נמות", הם לא מסוגלים להתגבר על התאוות שלהם.

והנה אחרי שיעקב לקח את הברכות עשו צעק ובכה כי הוא ידע שבסוף יש דין וחשבון אבל הוא לא מצליח להתגבר הוא חי כאילו אין דין וחשבון.

אבל אנחנו רוצים לחיות באופן כזה שהפרוזדור יהיה טפל והטרקלין עיקר.

ע"כ דברו, הם צוואתו ודרך חייו, בגדר "הוא" היה אומר.

אשרי עין ראתה אלה: יחזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלוקינו וה' הטוב בעיניו יעשה' (שמואל י, יב, נאמר ע"י יואב בן צרויה שר הצבא). בספר חומת אנך פי' הפסוק הנ"ל: 'חזק ונתחזק' פירוש, אמר לאבישי חזק אתה ונתחזק אנחנו. ומענותנותו לאבישי אמר חזק כי הוא העיקר. והוא יואב כלל עצמו עם העם ואמר ונתחזק ע"כ.

וכן ראינו בעינינו בהרב רבי יואב זצ"ל שר הענוה.

'וה' הטוב בעיניו יעשה' רבינו מנוח ז"ל והביאו מרן ז"ל בכ"מ ה' תפילה שבגמר תפלתו של אדם ששואל מה' 'אמר הטוב בעיניך עשה, כי האדם אינו יודע אם מה ששואל היא טובה גמורה או לאו לכך יאמר והטוב בעיניך עשה כי אין לי מכיר מה הוא הטוב באמת ע"כ.

וכן מרגלא בפומיה דרבי יואב זצ"ל שר התפילה והאמונה.

יא"צ: רבי נחום ב"ר יעקב וידנדלה הי"ד מדומברובה בעל חזון נחום, כשנכנסו הנאצים לפולין ברח ותפסוהו והשליכו את התפילין שלו ארצה בבזיון הוא התכופף להרים התפילין מהרצפה תוך כדי שהוא מקבל מכות רצח אחרי שהרים התפילין שוב זרקו את תפלין ולא נתנו לו להרים, הוא ברח כל עוד נפשו בו וכשהגיע לשערי העיר שינוהו מרוב צער וזעזוע מבזיון התפילין קיבל דום לב ועלה בסערה השמימה.

אחיו גאב"ד טשצין בשו"ת דובב מישרים התיר לתת לחולה צרעת תפילין אף שאמ"כ יגרם להם בזיון וכתב שאף שאחיו הגאון בעל חזון נחום כותב לאסור, אי"ז ראיה, כי מסיפור פטירתו ראינו גודל חרדתו מקדושת התפילין ולכן אין ראיה משיטתו ז"ע. ובפה"ש חזינן הצד שכנגד שעשו ביזה עבודתו של מקום.

ומהצדיק שהסתלק מעמנו השבוע רבנו יואב זצ"ל למדנו החביבות העצומה לכל מצוה קלה כחמורה. יה"ר שנלך בדרכו.

סימן: ברוב החומשים נדפס הסימן עלו מלשון הפסוק בפרשה ובאשר תריד ופרקת עלו שזה מסמל את המלחמה בין יעקב לעשו אבל בדרך כלל בעלי המסורה נוקטים בסימן של שם אדם ובאמת בס"י ובמאירי יש סימן של שם אדם מדברי הימים (א, ד, טו). יהללאל.

בפי' הרלב"ג כותב שיהללאל זה, הוא נעם מהפסוק הקודם שהיה בן כלב בן יפונה והקשר לפרשה שכאן קיבל יעקב הבטחת ירושת הארץ מיצחק ולכן הסימן בבני כלב שאהב את הארץ.

עכ"פ כל הסימנים מתאימים להנפטר הדגול שלא פרק עלו מימיו והיה עמל בתורה והוא ניהו יהלל-אל בתפילותיו ומוסרו הטוב והוא נעם נעים ונחמד לכל אדם יהי זכרו הטוב ברוך.

כד מפטרינן מבי רבי יואב, שפילגא לסיפא דהפטרת פרשתן:

בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם וָאֶתֵּנָם לוֹ מוֹרָא וַיִּירָאֵנִי וּמִפְּנֵי שְׁמִי נָחַת הוּא.

תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ וְעַוְלָה לֹא נִמְצָא בְּשִׂפְתָיו בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי וְרַבִּים הֵשִׁיב מֵעָוֹן.

כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דָּעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מַלְאַךְ ה' צְבָ־אוֹת הוּא.

וכל מילה נוספת מיותרת.

על שני שעונים שמתקתקים אצלנו באותו כיס, ועל ילד אחד שראה נכון יותר מכולנו

ישנה תופעה בדורינו שהפיזיקאים עוד לא פענחו. אילו זכה איינשטיין להכיר אותה, היה מוסיף לה פרק בתורת היחסות: זמן שאינו קבוע, הוא מתמתח ומתכווץ לפי המעמד.

קחו לדוגמה הזמנה לחתונה. כתוב שם בפירוש, באותיות זהב מובלטות על נייר כרום: "החופה תתקיים בשעה 18:30". ואז שואל אותך מישהו מהצד: "מה כתוב בהזמנה, מתי החופה?" ואתה עונה בלי להניד עפעף: "בשמונה". לא שיקרת, רק תרגמת. כולנו יודעים שלהזמנה יש שעון משלה, ולו כללי פרשנות כמו לדרשות חז"ל: "18:30", אל תקרי "שש וחצי" אלא "שמונה ורבע, בעזרת השם".

וכמו בלוח הזמנים, גם לשעת החופה יש שיטות. יש "שיטת ההזמנה", שהיא חומרא יתירה שאיש אינו נוהג בה למעשה, ובעלי השמחה בכלל זה. יש "שיטת המחותנים", שזמנה מתחיל כשאם הכלה גומרת עם הצלם. ויש "שיטת ראש הישיבה". בישיבות מסוימות טוענים, ולא לגמרי בצחוק, שהשעה הכתובה בהזמנה אינה שעת החופה כלל. היא רק הודעה לציבור מתי ראש הישיבה מתחיל לצאת מביתו לכיוון האולם. רק כשיגיע יסדרו את הכיסאות, יחפשו את הכוס לשבירה ויגלו שהכתובה נשכחה ברכב של הדוד. ומי שמגיע בזמן הכתוב נחשב אצלנו ל"מחמיר", ובצדק: הוא יושב לבד מול שולחן ריק, אוכל לחמנייה מהסלסלה, ומשמש עד לכך שגם המלצרים עוד לא הגיעו.

אבל באותו ערב ממש, אחרי הריקודים, אותו יהודי בדיוק נכנס לבית הכנסת למניין של 23:00. הוא מגיע ב־23:03 ומגלה לתדהמתו שכבר אחרי קריאת שמע. החזן כבר ב"השכיבנו", והגבאי מביט בו במבט ששמור בדרך כלל למי שפספס סוף זמן קריאת שמע של המגן אברהם. כאן אין "בערך", אין "זמן ישיבתי" ואין "תוספת". ההלצה הידועה אומרת שאפשר לכוון את שעוני האטום של צירוף לפי מניין ערבית בשכונה. ויהי לפלא: אותו אדם שקרא "18:30" והבין "20:00", קורא "23:00" ומבין "22:58", ליתר ביטחון". שני שעונים בכיס אחד, ומעולם לא הפריעו זה לזה.

ובעניין שעונים, מעשה שהיה כך היה. לפני למעלה משבעים שנה איבד ילד כבן שנתיים את דרכו בסמטאות העיר שחוברה לה יחדיו. הוא נולד בשכונת שערי חסד ודיבר אידיש בלבד. קראו לו יענקל'ה, הוא כיום הגר"י אוירבך שליט"א מירושלים, והוא מצעירי בניו של מו"ז הגרש"ז אוירבך זיע"א. הימים לא היו סימפטיים במיוחד, ותהום כל ירושלים של מעלה בשערי חסד: היכן הילד?

כעבור כמה שעות מצאו אותו בנות השכונה. אדם זר מסר אותו לידיהן וסיפר שהילד אינו יודע לומר את שמו. פרט אחד בכל זאת הצליח הילד למסור: אבא שלו הוא "זייגערמאכער", שען. האיש שאל אם הן מכירות שען שאולי זה הילד שלו. הבנות זיהו את יענקל'ה והחזירו אותו לחיק משפחתו.

מו"ז בעל ה"מנחת שלמה" מימיו לא היה זייגערמאכער. אז מאיפה הגיע לילד הרעיון?

סיפרה לי אמי מורתי תחי' שהסבא עסק הרבה בבירורי הלכה בענייני טכנולוגיה והמסתעף. הוא היה יושב ולומד לעומק את המערכות הרלוונטיות: איך בנוי שעון, איך פועל החשמל, מה זז ומה מניע. הילד הקטן ראה את אבא מתבונן בגלגלי שיניים והסיק, בהיגיון של בן שנתיים, שאבא מתקן שעונים.

אלא שאני חושד שיענקל'ה הקטן לא טעה. הוא רק דייק יותר מכולנו. מי שהכיר את הגרש"ז ידע שאצלו זמן זה זמן, והחיים היו מחושבים לפי דקות. כשהגיע לסדר קידושין נאלצו לדייק בזמנים, כי הוא הגיע בזמן, ואם הוא הגיע בזמן גם החופה נאלצה. כך בכל סדרי חייו: השעון והזמן היו נר לרגליו. הוא לא תיקן שעונים, הוא ניהל לפיהם עולם.

באחת השנים התפלל אחד מנכדיו תפילת העמידה וסיים במהירות ניכרת. אחרי התפילה אמר לו הסבא: "יש בתפילת העמידה י"ט ברכות, כל ברכה חשובה כל כך. האם לא ראוי לכל הפחות להשקיע דקה אחת בכל ברכה?" שימו לב לחשבון. הוא לא אמר "תתפלל לאט", הוא אמר "דקה". הברכה הייתה יקרה בעיניו, וגם הדקה, כי בדקה אחת אפשר להספיק הרבה.

ולא בכדי. המצווה הראשונה שנצטוו ישראל כעם, עוד לפני קריעת ים סוף ומתן תורה, הייתה "החודש הזה לכם", קידוש הזמן. רש"י בתחילת בראשית מביא שמשם הייתה התורה צריכה להתחיל. וגם הס"ס כולו נפתח במילה אחת: "מאימתי". לא "מה" ולא "איך", אלא "מתי". התנא פותח את התורה שבעל פה בשאלה של שעון, כאילו לומר: לפני שתדע מה לעשות, דע מתי. זמנו של עבד אינו שלו. בן חורין מחזיק את הזמן בידו, ולכן הוא חייב לקדש אותו.

ידוע שמרן הגר"ע יוסף זיע"א סיים ש"ס מזמני המתנה לאוטובוס. ידוע גם שבישיבות היו סדרים של חמש דקות. הכלל פשוט: כשהזמן יקר עושים בו דברים יקרים. כשהוא זול, אפשר לכתוב בהזמנה שעה מסוימת בידיעה גמורה שאין לה שום קשר לשעה שבה תתקיים החופה או שמחת הברית.

ומכאן הפשט במה שפתחנו בו. למה ערבית של 23:00 מדויקת, וחופה של 18:30 גמישה כמו גומי? כי בערבית יש לנו "זמן", והזמן קדוש. בחתונה יש לנו רק "שעה", והיא משום מה של כולם, כלומר של אף אחד. אנחנו יודעים לדייק, רק שמרנו את הדיוק לבית הכנסת, כמו את הטלית, ולא מוציאים אותו לאולם.

אבל הדקות שמתבזבזות שם אינן רק של בעלי השמחה. חמש מאות אורחים כפול שעה וחצי הם שבע מאות וחמישים שעות, שהן שלושים ואחד יום. כמעט חודש שלם של חיי אדם נשרף בכל חתונה ממוצעת על שתייה קלה וחיפוש חניה. ואם הגרש"ז ביקש דקה לכל ברכה, מה היה אומר על חודש לכל חופה?

לכן, אחרי עיון, יש לי הצעה מעשית לבעלי השמחות. אל תכתבו בהזמנה "החופה בשעה 18:30". כתבו: "מעריב בשעה 18:30, ומיד לאחריה החופה". מובטח לכם שכבר ב־18:27 יעמוד כל הקהל מסביב לחתן, סידור ביד, דרוך ומתוח, עם חשש אחד בלב: רק לא להגיע אחרי קריאת שמע.

· חריף?! ·
וואדס לשוועך | הרב שמואל עמנואל

בפרשת השבוע התורה מגדירה את יעקב כ"איש **תם** יושב אוהלים", ומסביר רש"י, "מי שאינו חריף לרמות, קרוי תם". והנה לקמן בפרשת ויצא, (כט, יב) כאשר יעקב פוגש את רחל: "ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא", ושם מבאר רש"י, "אם לרמאות הוא בא, גם אני אחיו ברמאות". ולכאורה הדברים סותרים זה לזה. האם היה אחד שאינו חריף לרמות, או אחד שיודע לרמות?

מובא בשם הרבי מלובלין שאכן ההגדרה של "תם" הוא אחד שאינו חריף לרמות. אך על יעקב נאמר "**איש** תם". התואר "איש" מציין בעלות, שליטה. כלומר, יעקב היה אדון לשלוט על המידה הזו של "תם". מתי להשתמש בה ומתי להמנע ממנה.

עוד מצאנו בשם השל"ה ביאור נוסף. בלשון חז"ל המילה "חריף" פירושה 'מקדים, ממהר'. ונכמו שמצאנו בכמה מקומות: בפרשת נח על הפסוק "קיץ וחורף", מביא רש"י שהחורף הוא עת זרע שעורים וקטנית **החריפים** להתבשל **מהר**". עוד מצאנו באיוב על הפסוק "בימי חרפי", מבאר רש"י: "בימי קדמותי". ועוד מצאנו בגמרות שהביטוי "חריף", הוא מלשון זריזות. וכן כשאומרים על אדם שהוא "חריף שכל", השורש של הדבר הוא שאותו אדם מקדים וממהר לתפוס דברים גם מורכבים מחמת חריפותו.

לפי זה ניתן לבאר כך גם על מידותיו של יעקב אבינו. מצד אחד ידע להיות "אחיו ברמאות" של (השוועך המיועד) לבן הארמי, אך עם זאת ידע להיות אחד כזה ש"אינו חריף לרמות", כלומר אינו ממהר להשתמש בתכונה זו, אלא קודם כל נוהג בתמימות וביושר...